

Archiv obce Korýtko

1922–1945 (1950)

Inventář

EL NAD č.: 93

AP č.: 234

Kateřina Nová, Zuzana Kliková

Plasy 2010

Obsah

Úvod:

I. Vývoj původce fondu	3
II. Vývoj a dějiny fondu	6
III. Archivní charakteristika fondu	6
IV. Stručný rozbor obsahu fondu	6
V. Záznam o uspořádání fondu	6
Seznam použitých pramenů a literatury	7
Inventární seznam	9

I. Vývoj původce fondu

Správa nad vesnickým obyvatelstvem spočívala do roku 1850 v rukou vrchnosti. V roce 1848 došlo ke zrušení poddanství, a tím i patrimoniální (vrchnostenské) správy, která pokračovala ve své úřední činnosti ještě po přechodnou dobu do roku 1850. Místo vrchnostenských panství se tak staly základem správy místní obce, a to na základě Stadionova prozatímního obecního zřízení č. 170 ze dne 20. března 1849, které stanovilo jako nejnižší články územní samosprávy obce. Vycházelo se hlavně z josefínských katastrálních obcí, s tím rozdílem, že sídliště se mělo stát buď obcí, anebo součástí obce jako tzv. osada.

V každé obci byly zřízeny dva orgány – obecní výbor (volený na tři roky) a obecní představenstvo. Obecní výbor byl kolegiální orgán, rozhodující většinou hlasů. Měl usnášecí a dozorcí moc a ze svého středu si volil obecní představenstvo, složené z obecního představeného – starosty, jenž prováděl usnesení obecního výboru, a alespoň dvou radních.

Činnost obecní samosprávy byla zahájena v roce 1850, když začaly fungovat i nově zřízené státní politické úřady. Po pádu absolutismu a vydání Říjnového diplomu byl roku 1862 vydán rámcový říšský obecní zákoník, který měl v některých svých ustanoveních přímou platnost, zatímco jiné jeho předpisy byly realizovatelné prostřednictvím zemských prováděcích zákonů. V roce 1863 vešlo v platnost obecní zřízení a řád volební pro Slezsko a v roce 1864 i pro Moravu a Čechy. Tato zřízení se vztahovala na všechny obce s výjimkou statutárních měst a v mnohém navazovala na Stadionovo prozatímní obecní zřízení. Podrobněji rozváděla ustanovení o místní obci a její působnosti (samostatné a přenesené), o osobách v obci, o působení obecního výboru, představenstva, o dohledu nad obcí, o spojení obcí, o hospodářství obecním atd.

Po vzniku ČSR bylo nutné novelizovat ustanovení o volebním řádu i o obecním zřízení, což se stalo zákony č. 75/1919 Sb. a č. 76/1919 Sb. Podle novely stálo v čele obce obecní zastupitelstvo (dřívější obecní výbor), které si ze svého středu volilo obecní radu (dřívější obecní představenstvo), tvořenou starostou a radními. Kromě toho byly v obcích zřizovány obecní komise, z nichž komise finanční a letopisecká byly ustavovány obligatorně, založení jiných komisí záviselo na rozhodnutí zastupitelstva. Nově zavedenou institucí se stal také obecní trestní senát, složený ze starosty a dvou členů obecní rady, který vykonával trestní působnost obce. Pokud zemský úřad rozpustil obecní zastupitelstvo, bylo povinností příslušného okresního úřadu stanovit pro obec přechodný orgán, a to vládního komisaře nebo správní komisi. Mimořádný orgán pak vedl správu obce až do volby nového obecního zastupitelstva.

Pravomoce obecní samosprávy však byly po roce 1918 postupně omezovány posilováním vlivu státních úřadů, což pokračovalo i v období existence Protektorátu Čechy a Morava. Volby do zastupitelstev se od roku 1938 nekonaly a uvolněná místa byla obsazována kandidáty, které schvaloval úřad německého oberlandráta. Volba starostů byla potvrzována říšským protektorem, později rovněž oberlandráty, a orgány německé moci měly rozhodující slovo i v záležitostech schvalování dosazených vládních komisařů, členů zastupitelstev nebo obecních správních komisí. Na základě vládního nařízení č. 4 ze dne 5. května 1945 obecní úřady zanikly a byly nahrazeny místními národními výbory.

Korýtko (dříve též Korýtko, lidově Korejtko, Korejtko) leží 4,5 km severně od Plas na stejnojmenném katastrálním území v nadmořské výšce 490 m. Jméno vzniklo vytvořením plurálového tvaru slova korýtko, které je zdobnělinou od slova koryto. Ves tak byla pravděpodobně pojmenována podle své polohy v korytech, úvalech, úžlabinách či podle polohy u koryt pro vysokou zvěř v lesích nebo pro dobytek.

První písemná zmínka o vsi pochází z roku 1233, kdy ji benediktinský klášter v Kladrubech prodal plaskému klášteru. V 1. polovině 15. století zapsal opat Gotfrýd Korýtko ještě s několika dalšími vesnicemi Janovi z Rabštejna a Petrovi z Kokořova. V letech 1420–1427 drželi ves Švambergové. V roce 1427 se Korýtko stala součástí bělského panství, při němž zůstala až do roku 1656, poté byla prodána Ferdinandovi Rudolfovi Lažanskému, vlastníkovému manětínského panství.

Při tomto dominiu ves zůstala do roku 1850, kdy byl její poslední patrimoniální držitel Prokop Alois Lažanský.

V novém územněsprávním členění v letech 1850–1945 připadla Korýtko do kraje Plzeňského a soudního okresu Manětín v politickém okrese Kralovickém. Máme doloženo, že v letech 1857–1900 byla katastrální obec Korýtko součástí místní obce Pláně a v letech 1900–1920 byla osadou místní obce Vrážné. K faktickému rozdělení Vrážného ve dvě místní obce Vrážné a Korýtko došlo v průběhu roku 1921, kdy byly v obou obcích do volby nového obecního zastupitelstva ustanoveny místní správní komise.

Farní správou náležela Korýtko do Křečova, avšak v roce 1924 byla připojena k obvodu plaské fary. Do školy docházely zdejší děti zprvu do Křečova a od roku 1894 do Plání. Poštovní úřad, telegraf, telefon a četnická stanice se nacházely v Plasích, stejně jako železniční stanice na trati plzeňsko-březenské, budované od 70. let 19. století. Od roku 1917 mohlo místní obyvatelstvo ještě využít železniční zastávku Manětín. Obcí procházely okresní silnice Osojno – Plasy a Vrážné – Korýtko.

Nejvíce členů v obecním zastupitelstvu měly patrně strana sociálně demokratická a republikánská. Z dochovaných archiválií je zřejmé, že starostové byli v letech 1922–1945 pouze dva – Josef Běláč a Václav Dub. K majetku obce patřil kromě pozemků a lesů ještě dům čp. 5 (snad kovárna) a kaplička.

Představitelé obce ustanovovali obecního zvoníka, člena do Místní školní rady v Pláních, lesního hospodáře a ohledače masa a dobytka. Kromě finanční komise fungovaly komise stavební, pro zjištění škod po živelných pohromách, pro rozdělování podpor a přidělování práce pro nezaměstnané a honební výbor. Účetní knihy začaly být vedeny až v roce 1927 a prvním obecním pokladníkem se stal Václav Soukup.

V témže roce se obecní zastupitelstvo usneslo na otevření knihovny, zřízení knihovnické rady a volbě kronikáře – Vojtěcha Palmy, kterého v roce 1931 vystřídal František Palma. Zápisy těchto kronikářů se však nedochovaly, v protokolu z archivní prohlídky na MNV v Korýtkách z roku 1954 je uvedeno, že pamětní knihu začal v roce 1939 psát řídicí učitel Rudolf Soukup, rodák z Korýtek.

Od roku 1926 projednávali zastupitelé elektrifikaci obce a o 4 roky později za tímto účelem zřídili elektrizační fond, do něhož ukládali výnosy z pozemkové daně. V roce 1934 byla elektrifikace za 55 000 Kč definitivně schválena. Část tohoto obnosu (34 000 Kč) byla hrazena hotovostí z obecního jmění a zbytek (21 000 Kč) si obec vypůjčila u Okresní hospodářské záložny v Manětíně.

Činnost Obecního úřadu v Korýtkách byla ukončena v květnu 1945 ustavením místního národního výboru.

Počet obyvatel a domů

Rok	Počet obyvatel	Počet domů
1850	81	neuvedeno
1869	96	10
1880	96	10
1890	70	10
1900	75	10
1910	86	10
1921	78	12
1930	91	14

Seznam doložených starostů

Josef Běláč	1921 ?–1926
Václav Dub	1926–1945 ?

II. Vývoj a dějiny fondu

Fond Archiv obce Korýtko tvoří archiválie vzniklé z činnosti Obecního úřadu v Korýtkách. Jedná se o 7 úředních knih, 1 podací protokol a 1 karton spisového materiálu. Z dochovaných archiválií není patrné, kde a jakým způsobem byly ukládány.

Dne 16. dubna 1954 provedl okresní archivář Jaroslav Vavřík prohlídku a skartaci písemností na Místním národním výboru v Korýtkách a vybraný materiál obecního úřadu převzal do okresního archivu. K jeho zapsání do knihy přírůstků došlo dodatečně v roce 1996 pod číslem 958.

Podle protokolu z archivní prohlídky v roce 1954 se na MNV v Korýtkách ještě nacházely dvě pamětní knihy obce, napsané řídícím učitelem Rudolfem Soukupem. V době zpracování fondu však byly obě kroniky nezvěstné.

III. Archivní charakteristika fondu

Původcem archivního fondu AO Korýtko je Obecní úřad v Korýtkách. Pořádání a inventarizace proběhly na základě metodického pokynu Archivní správy MV (Metodický návod na pořádání a inventarizaci archivních fondů Archiv obce, Archivní správa MV v Praze dne 31. ledna 2000, čj. AS/1-284/2000) a Metodického pokynu ředitele SOA v Plzni pro zpracování archiválií a tvorbu archivních pomůcek z 12. 3. 2010.

V roce 1954 provedl okresní archivář Jaroslav Vavřík prohlídku a skartaci písemností na MNV v Korýtkách a o dva roky později vybraný materiál obecního úřadu hrubě uspořádal. Josef Pankraz pak v roce 1961 vyhotovil soupis písemností.

Časový přesah u inv. č. 16 je dán následnými zápisy z období činnosti místního národního výboru. Tato archiválie byla ve fondu ponechána, jelikož většina údajů vznikla za existence obecního úřadu.

V průběhu inventarizace nebyly vyřazeny žádné archiválie. Celkový rozsah fondu činí 0,24 bm. Zápisy ze schůzí obecního zastupitelstva, rady a komisí (inv. č. 1) byly zařazeny do I. kategorie, ostatní archiválie do kategorie II. Písemnosti jsou až na některé dvojjazyčné česko-německé tiskopisy z období protektorátu psané česky a v době zpracování fondu se nacházely ve vyhovujícím stavu, nevyžadujícím restaurátorský ani konzervátorský zásah.

IV. Stručný rozbor obsahu fondu

Fond AO Korýtko poskytuje dostatek informací o činnosti obecních orgánů. Nejvíce údajů lze nalézt v zápisech ze schůzí obecního zastupitelstva (inv. č. 1). Dochovaly se také hlavní knihy z let 1927–1941 a pokladní deníky z let 1927–1945, z nichž je možno získat přehled o hospodářské a finanční situaci obce.

V. Záznam o uspořádání fondu a zpracování archivní pomůcky

Fond Archiv obce Korýtko uspořádala Kateřina Nová a Zuzana Kliková. Inventář zpracovala Zuzana Kliková v prosinci 2009 a čistopis pomůcky zhotovila v srpnu 2010 ve Státním okresním archivu Plzeň-sever se sídlem v Plasích.

V Plasích 31. 8. 2010

Kateřina Nová, Zuzana Kliková

Seznam použitých pramenů a literatury

- Bukačová, I. – Fák, J. a kol. *Severní Plzeňsko I. Historicko-turistický průvodce č. 6*. Plzeň, 1996.
- Dundera, J. A. *Království české statisticky-polohopisně popsané. I. díl – Kraj plzeňský*. Praha, 1845.
- Dyk, J. *Popis politického okresu Kralovického*. Praha, 1886.
- Flögel, J. *Praktická příručka pro obecní a okresní funkcionáře*. Praha, 1933.
- Hledíková, Z. – Janák, J. – Dobeš, J. *Dějiny správy v českých zemích od počátku státu po současnost*. Jihlava, 2005.
- Chytil, A. *Chytilův místopis Československé republiky*. Praha, 1931.
- Kočka, V. *Dějiny politického okresu Kralovického*. Kralovice, 1930.
- Kotyška, V. *Úplný místopisný slovník Království českého*. Praha, 1895.
- Nováková, B. a kol. *Zeměpisný lexikon ČR. Obce a sídla A–N*. Praha, 1991.
- Palacký, F. *Podrobný popis Království českého*. Praha, 1848.
- Profous, A. *Místní jména v Čechách, jejich vznik, původní význam a změny. II. díl – CH–L*. Praha, 1949.
- Reichsgesetzblatt*, 1849.
- Reichsgesetzblatt*, 1862, Teil IV., (Nr. 13, 5. 3.).
- Retrospektivní lexikon obcí ČSSR 1850–1970*. Praha, 1970.
- Sbírka zákonů a nařízení státu československého*, 1919 (částka 16., 31. 1. a 7. 2.).
- Sbírka zákonů a nařízení státu československého*, 1945 (částka 3., 5. 5.).
- Sbírka zákonů a nařízení státu československého*, 1922 (částka 7., 28. 1.).
- Schwarz, F. *Výklad zákona obecního: zřízení obecní a řád volení v obcích*. Praha, 1898.
- Seznam míst v Království českém*. Praha, 1872.
- Seznam míst v Království českém*. Praha, 1886.
- Seznam míst v Království českém*. Praha, 1893.
- Seznam míst v Království českém*. Praha, 1907.
- Seznam míst v Království českém*. Praha, 1913.

Statistický lexikon obcí v Čechách. Praha, 1924.

Statistický lexikon obcí v Zemi české. Praha, 1934.

Státní okresní archiv Plzeň-sever se sídlem v Plasích, *Farní úřad Plasy 1782–1964* /neuspořádáno/, pamětní kniha 1836–1945.

Sýkora, M. – Drozda, R. *1873–2003. Plzeňsko-břeženská dráha 130 let.* 2003.

Tereziánský katastr český. Praha, 1964.

Verzeichniss der Orts-Gemeinden im Königreiche Böhmen. Prag, 1861.

Vitoušová, M. – Hubka, P. *Základní devítiletá škola v Pláních 1894–1963: inventář* [tiskem nepublikovaná archivní pomůcka č. 34]. Státní okresní archiv Plzeň-sever se sídlem v Plasích, 1982.

Zákoník zemský Království českého, 1901 (částka XVII., 22. 8.).

Zákony a nařízení pro Království české, 1864 (částka 2., 16. 4.).

Zetek, F. J. *Popis politického okresu Kralovického.* Kralovice, 1932.

Zevrubný popis rozdělení země Království českého. Praha, 1854.

Inventární seznam

Inv. č.	Obsah	Časový rozsah	Č. ev. jednotky
I. Knihy			
1	Zápisy ze schůzí obecního zastupitelstva, rady a komisí	1922–1935	K 1
III. Spisový materiál			
1. Registraturní pomůcky			
2	Podací protokol (22. 4. 1922–15. 12. 1942)	1922–1942	R 1
2. Spisy			
3	Jednání o užívání obecní kapličky	1929–1936	N 1
4	Rozpočty obce	1936–1944	N 1
5	Úprava hospodářské nádrže a částečné odvodnění obce; odbahnění rybníka	1941–1943	N 1
6	Elektrifikace obce (dlužné částky, akcie) a zřízení telefonu v obci	1935–1941	N 1
7	Žádosti o hmotné a finanční prostředky; žádost o povolení dolování	[1929]–1941	N 1
8	Konfiskace zvonu	1942	N 1
9	Zemědělství (ceny zemědělských pozemků, seznam majitelů šrotovníků)	1940	N 1
10	Prodej a těžba dřeva, péče o porost	1926–1944	N 1
III. Účetní materiál			
11	Hlavní kniha	1927–1928	K 2
12	Hlavní kniha	1929–1930	K 3
13	Hlavní kniha	1931–1937	K 4
14	Hlavní kniha	1938–1941	K 5
15	Pokladní deník	1927–1932	K 6
16	Pokladní deník	1932–1945 (1950)	K 7

Inv. č.	Obsah	Časový rozsah	Č. ev. jednotky
2. Účty			
17	Účetní uzávěrky	1941–1945	N 1

Název archivní pomůcky:	Archiv obce Korýtko
Značka fondu:	AO Korýtko
Časový rozsah:	1922–1945 (1950)
Počet evidenčních jednotek:	9 (7 úředních knih, 1 podací protokol, 1 karton)
Počet inventárních jednotek:	17
Rozsah v bm:	0,24 (úřední knihy – 0,11 bm, podací protokol – 0,02 bm, kartony – 0,11 bm)
Stav ke dni:	31. 8. 2010
Zpracovatelé archivního fondu:	Kateřina Nová, Zuzana Kliková
Zpracovatelé archivní pomůcky:	Kateřina Nová, Zuzana Kliková
Počet stran:	12
Počet exemplářů:	4
Schválila:	Martina Matušková dne 31. 8. 2010 – č. j. SOAP/060-349/2010